

De Clercq Armand

Nathalia Waeyenberghe baarde te Wetteren op 17 november 1894 een zoon: Armand Karel De Clercq. Petrus (Pieter) De Clercq was de vader (1). In juni 1899 verhuisde het gezin naar Heusden. Met hun vier kinderen (Armand was de jongste) namen ze hun intrek in de Tramstraat op de wijk 'Dorp' (huisnummer 257). Later werd in Heusden nog een zoon geboren. Armand was brouwer. Hij was ongehuwd (2).

Armand werd als soldaat (lichting 1914, stamnummer 119/1736) ingelijfd op 26 februari 1915. Hij kreeg opleiding in het Opleidingscentrum van de 5de Legerdivisie. Op 9 juni 1916 vervoegde 'soldaat tweede klasse' Armand het 13de Linierement (3de Bataljon 4de Compagnie). (3)

Een detachement Belgische soldaten vertrekt uit het opleidingscentrum te Carteret (onbekende datum) (4)

Op die dag beëindigde dit regiment een rustperiode en gingen de soldaten op kantonnement te De Panne. Die dag ondergingen de vooruitgeschoven loopgraven overigens een zwaar bombardement. Ondanks enkele schermutselingen tussen patrouilles en enkele (lichtere) bombardementen bleef de maand juni verder eerder rustig. (5)

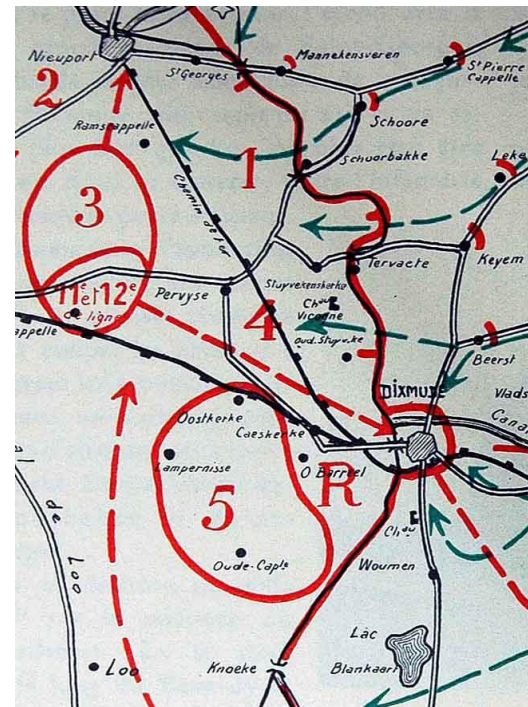
11 dito	Bombardement des tranchées avancées.
12 dito	rien à signaler
13 dito	Une de nos patrouilles s'est levée à une reconnaissance ennemie, l'oi est résulté un combat au fusil et à la grenade. Un caporal blessé est resté aux mains de l'ennemi.
14 dito	Des dépôts de grenades nuls sont constatés dans les tranchées avancées. Rien de particulier à signaler.

Fragment uit het velddagboek van het 13de Linie (11 tot en met 14 juni 1916) (5)

Felle juniregens teisterden de Westhoek. Daardoor kwamen de loopbruggen (passerelles) onder water.

Enkele loopgraven liepen ook onder. Na de kalme periode van begin juli werd het regiment afgelost door het 10de Linie. Tot 5 augustus stond het regiment van Armand in voor de verdediging van de kust. (5)

Vanaf 5 augustus namen ze de verdediging van een deel van de linies ten zuiden van Ramskapelle voor hun rekening. Ook dan zette felle regen de loopgraven nog meer onder water. Op 8 en 9 september was de Duitse infanterie 's avonds zeer actief. Was er iets aan de hand? Gelukkig bleef het rustig. Gedurende deze periode vonden patrouilles ook pancartes waarmee de Duitsers probeerden de Belgen te overtuigen zich over te geven: ze zouden dan goed behandeld te worden. Op 21 september loste het 8ste Linieregiment het regiment van Armand af. Zij gingen weer naar de kust. Daar bleven ze tot half oktober. Van half oktober tot en met 2 december lag het 13de Linieregiment weer in de ondersector ten zuiden van Ramskapelle waar ze eerder al dienst hadden gedaan. Na deze frontperiode mochten aan de kust weer op adem komen tot Kerstmis. (5)

Situering van Ramskapelle: ten zuiden van Nieuwpoort
(6)

Wanneer op Kerstdag 1916 officieel het 19de Linieregiment werd gevormd uit het 12de en het 13de Linieregiment, werd Armand in de 10de Compagnie (3de Bataljon) van het nieuw gevormde 19de Linieregiment ingedeeld. Dit regiment vormde samen met het 13de Linie de 13de Brigade van de 4de Legerdivisie.

23 Decembre Formation du 19e regiment de ligne par doublement du 13e. Le regiment est cantonné à La Panne.
26 Le I quitte La Panne et va cantonner à Pervyse en vue de la reprise de la section du Beverdyck.
27 L'éclat-major fait mouvement et va cantonner à Nulpen. Retourne du com. de la section du Beverdyck.
28 Les Ab. font mouvement en vue de la relève qui se fait le soir avec celle des fusiliers.
29 Les II et III vont cantonner respectivement sur la route de Pervyse et dans les fermes le long du Beverdyck. Le III forme le 1er de travailleurs pour une période de 8 jours. Le service est de 4 jours de garde et 4 jours de repos. Le bataillon de garde détachant une compagnie aux tranchées avancées.
30 Rien de particulier - 1 blessé.
31 Le II prend le service de garde et le I passe au repos.
Rien de particulier.

Begin van het velddagboek van het 19de Linieregiment (26 tot en met 31 december 1916) (7)

Het begin van het velddagboek van het 19de Linieregiment illustreert niet alleen de 'ééntonigheid' van het soldatenbestaan maar ook het gevaar waar ze voortdurend aan blootgesteld waren. Anderzijds blijkt ook dat aan het leven van een soldaat niet zo veel belang gehecht werd: "rien de particulier - 1 blessé". Op 28 december trok het 19de Linie weer dicht naar het front: rustige dagen ('rien à signaler'), bombardementen, gewonden (en eventueel dode slachtoffers), wachtdienst, rust en het uitvoeren van allerhande werkzaamheden. (7).

Op 12 februari mocht het regiment weer een eindje terug achter de linies. Het 3de bataljon (met Armand) mocht naar Steenkerke en van 23 februari tot 19 maart kantonneerden ze te De Panne. Dan mocht het regiment naar Ghyvelde (net over de Frans-Belgische grens) verder terug achter de linies: tot begin mei kregen ze opleiding. Op 5 mei ging het regiment naar de sector Steenstraat/Het Sas. Zo was het 3de bataljon respectievelijk eerst vier dagen van piket, dan vier dagen reserve te Westvleteren en dan vier dagen van wacht in de sector Lizerne. Piket, wacht en reserve wisselden mekaar af. Rustige perioden werden onderbroken door geweervuur of door (lichte of zware) bombardementen met al of niet gewonden tot gevolg. Vanaf 19 juni mocht het regiment weer op rust. Zo waren ze o.a. te Gravelines en te Laon Plage. Op 14 november verliet het 3de bataljon deze plek om naar Westvleteren te komen. (7).

6. Rien à signaler
7. Le IIIe prend le service de garde et le Ier passe au repos.
et le IIe aux travailleurs. Bomb^{ts} durant toute la
nuit. 2 blessés.
8. Rien de particulier.
9. "
10. "
Du 11 au 13 Rien.

Fragment uit het
velddagboek
(van 6 tot en
met 13 januari
1917) van het
19de
Linierregiment
(7)

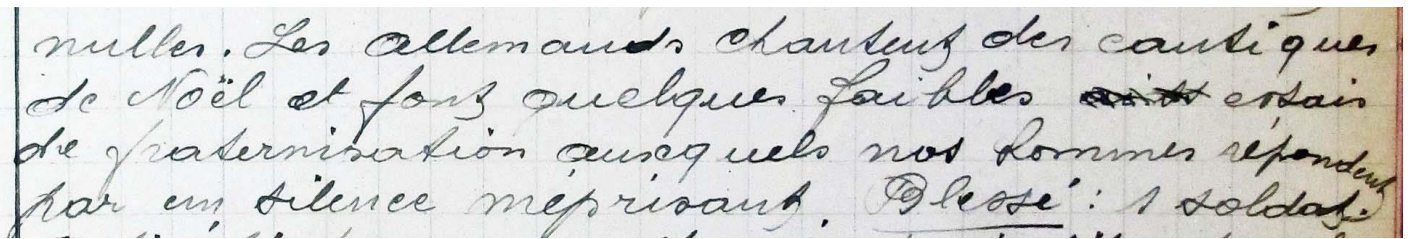
Vanaf 16 november lag het regiment 'in de diepte' opgesteld in de ondersector Merkem / Asschoop. Die tweede helft van november was eerder 'onrustig'. Minder (en kortere) rustige perioden, bombardementen (ook met gasmunitie) meestal gevolgd door Duitse infanterieaanvallen op de stellingen van Asschoop en Jezuïtengoed en dan Belgische tegenaanvallen. Het 3de bataljon van Armand lag in de tweede lijn. (7).

Fragment uit het
velddagboek (van
26 november
1917) van het
19de
Linierregiment (7)

26. La situation est très calme; l'artillerie
ennemie tire beaucoup moins que de coutume.
Des coups isolés d'obus et de mitrailleuses (Hochkreutz) et
saibles avis de harcèlement sur nos positions et
passerelles. Quelques obus de 150 et une douzaine
de projectiles toxiques sur les avancées, pendant
la nuit.
Vers 8 h. 40 un fort parti ennemi tente de
s'approcher de notre P.P. de l'Éperon, mais notre
barrage d'artillerie et le feu de mousqueterie
obligent les allemands à se retirer. L'ennemi
fait usage de nombreuses fusées de signalisation
qui par la couleur et le nombre des fusées
ressemblent beaucoup aux fusées belges.

Die regio was één van de ergste plekken aan het front: honderden kraters, modder, kapot geschoten bomen, een fijne regen. Armand en zijn medesoldaten van het 3de bataljon brachten de winter van 1917 - 1918 door in deze bijna onmenselijke omstandigheden: beschietingen, de kou en een voortdurende regen maar op 27, 28 en 29 november boden zij toch het hoofd aan enkele Duitse aanvallen. Na deze gevechten verminderde de Duitse druk sterk. Het 19de Linierregiment kon de sector bezetten in een relatieve 'rust' waar schermutselingen tussen patrouilles onvermijdelijk bleken. (8)

Maar soms dreven de Duitsers de druk op door de stellingen felle bombardementen te laten ondergaan. Op 24 december zongen de Duitsers kerstliederen en deden ze zelfs enkele schuchtere pogingen tot verboedering. (7)

A photograph of a handwritten note on lined paper. The text is written in cursive and reads: "nulles. Les Allemands chantent des cantiques de Noël et font quelques faibles ~~avec~~ essai de fraternisation auxquels nos hommes répondent par un silence méprisant. Blessé: 1 soldat."

Fragment uit het velddagboek (van 25 december 1917) van het 19de Linierement (7)

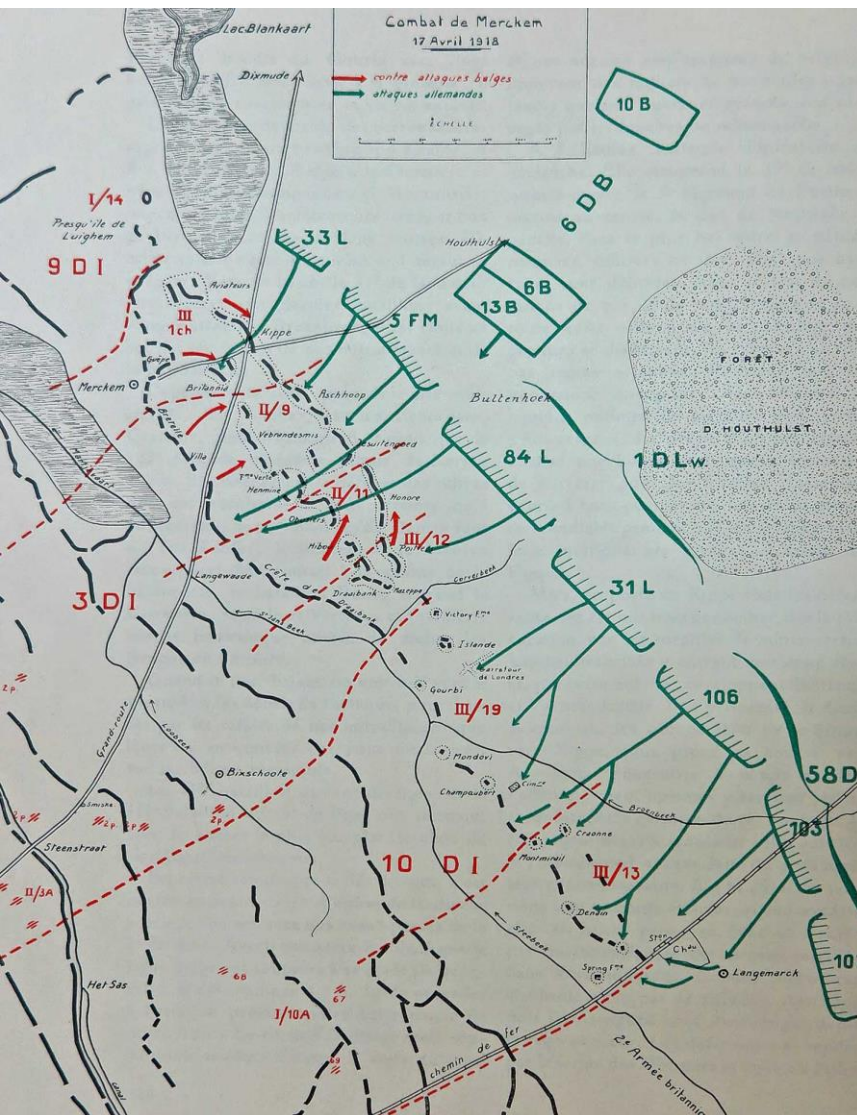
Op 27 december vatte Armand met zijn bataljon post in de eerste linie. Vier dagen later mochten ze weer weg uit de gevaarlijkste loopgraven. Telkens bleef hetzelfde ritueel zich herhalen ... werkzaamheden uitvoeren achter de linies, post vatten in de tweede of de derde lijn en dienst doen in de eerste lijn. Met wat geluk rustige periodes ... en anders geweervuur en bombardementen. (7)

Nadat het eerste Duitse offensief op de Somme (maart 1918) was afgebroken, keken de Duitsers weer naar het Vlaamse front. Ze wilden volgens hun plan Ieper omcirkelen door in het zuiden Bailleul en in het noorden Merkem aan te vallen. Op dat moment lag het 19de Linierement als reserve in de zone van Boezinge. (8)

In de nacht van 16 op 17 april kwam het 19de Linierement weer naar het front. Het 19de Linie met Armand kreeg de noordelijke sector Kortekeer toegewezen. Deze aflossing gebeurde onder voortdurend Duits artillerievuur. De obussen ontploften rondom hen. De omgeving was vergiftigd door gasdampen. De nacht was bijna pikdonker. Armand bevond zich met het 3de Bataljon in de voorste posten in de frontlinie. De 10de Compagnie zat in het midden van de hen toegewezen sector. (8)

Voor hen was het onbekend terrein. De bombardementen van de vorige gevechten hadden het terrein harschapen in een maanlandschap. De soldaten zaten in slecht voorbereide stellingen waar echte 'verdedigingssystemen' bijna onbestaande waren: hier en daar wat beton en anders niets anders dan modder en nog eens modder. Het hele terrein was door obusinslagen omgeploegd, loopgraven ontbraken en de gevechtsposten bleken slechts bomkraters te zijn. Verbindingslijnen tussen de eenheden onderling enerzijds en met de commandoposten anderzijds ontbraken. De 'coureurs' moesten daarom langs vage, modderige, glibberige en bijna onzichtbare paden lopen. Zij waren de enige communicatiemiddelen. (8)

Allerlei omstandigheden deden de voorziene aanvalsdatum (19 april) uiteindelijk met twee dagen vervroegen. Op 17 april om 03.00 u. raakten de patrouilles slaags in enkele schermutselingen. Om 05.30 u. rukten de Duitsers op: de eerste aanvalsgolf veroverde een eerste vooruitgeschoven Belgische post. Om 08.30 u. palmde de Duitsers ook een post en een kruispunt in waar Armand met zijn compagnie was opgesteld. Na de derde Duitse aanvalsgolf volgde om 14.00 u. de Belgische tegenaanval en tegen 19.00 u. waren verschillende verloren gegane punten heroverd. (8)

Slag bij Merkem (16 en 17 april 1918): de positie van het 3de bataljon van het 19de Linierregiment centraal op het kaartje (6)

Armand stierf op 17 april 1918 aan de verwondingen die hij opliep tijdens deze gevechten (kogel in de borst). Omdat er geen overlijdensakte werd opgesteld, sprak de Rechtbank van Eerste Aanleg op 18 juni 1924 een vonnis op rekest uit dat het 'volgens bijgaande stukken het voor vaststaand dient gehouden dat' Armand Karel De Clercq te Boezinge sneuvelde op 17 april 1918' (9). Op 22 april 1918 werd Armand begraven in Westvleteren. Achteraf werd hij herbegraven op de Belgische Militaire Begraafplaats van Westvleteren (graf 1061). Armand kreeg twee frontstrepes (3).

Belgische Militaire Begraafplaats in Westvleteren (foto Luc Donners, 2014)

Oorspronkelijk graf van Armand in Westvleteren (links) (10) en de huidige grafsteen van Armand (midden) (foto Luc Donners, 2014)

De Heer had hem ons gegeven ; de Heer heeft hem ons ontnomen. De naam des Heeren zij gebenedijd. JOB.

† TOT ZALIG AANDENKEN
VAN MIJNHEER

ARMAND-CHARLES DE CLERQ

ZOON VAN MIJNHEER PIETER
EN DAME NATHALIE WAEYENBERGE
SOLDAAT BIJ HET 19^e LINIEREGIMENT

geboren te Wetteren, den 17 November 1894
gefallen op het veld van eer voor het Vaderland
te Langemark, den 17 April 1918
en begraven te Westvleteren

Van den dappers, die zijn lot bewust, het leven ten beste geeft om de eer zijns Vaderlands te redden en om de gekrenkte rechtvaardigheid te doen eerbiedigen, mogen wij verzekerd zijn dat de Heer de dapperheid van den soldaat beloont en dat de dood, christelijk aanvaard, zijne zielezaligheid verzekert.

KARD. MERCIER.

Beminde Ouders, Geliefde Broeders en Zusters, troost U, weent niet om mij. Eene heilige zaak : het vrijwaren van ons duurbaar Vaderland vroeg het offer van mijn leven. Mijn plicht heb ik volbracht, zelfs ten prijze van mijn bloed. Zeker, zwaar viel het offer dat wij deden... Doch, hoog de herten ! Gedenken wij God in Wien wij ons allen zullen terugvinden en troost U met de gedachte : « Een christen martelaar voor het vaderland is een uitverkoren voor den Hemel. »

o Almachtige God, wien het behaagde onzen duurbaren zoon en broeder ten offer te vragen voor het heil van 't Vaderland, ontvang zijne ziel in genade.

H. Maagd Maria, troosteres der bedrukten, bid voor ons !

Stoomdrukkerij L. Verbaere-De Grootte, Wetteren

Armand als fiere soldaat (links) en zijn bidprentje (rechts) (10)

MILITAIRES TUES AU COURS DE LA CAMPAGNE		
A	I	S
ATTOUT, G., ANNOCQUE, E.	INGELBRECHT, C.O.,	SANDRARD, L.Z., SAUVAGE, J., SIMON, M., SEGHERS, A.C. STEYAERT, L.E. SELECK, A.J.,
B	J	
BOURDON, E.A. BOLLENS, J.F. BODY, F. BILLIAU, E.	JANSENS, J. JOVENEAU, J.	
C	L	T
COTTRY, E., COLLIGNON, E., CORNET, F., CUSTERS, H., CASSEMONS, L.J., COLSON, R., CHRISTAENS, A.,	LAMY, E., LEVEQUE, L., LIEUTENANT, A., LECLEF, G.J.G. LAMMERTYN, N., LAMMENS, N.J.O. LAPAIRE, E. LION, C.J.G. LAMBOTTE, C.J.F.G. LEROY, L., LEYBAUT, G., LOISELEUR, J., LAPERE, A., LAURENT, L.J. LABART, L., LHOMME, J., LOUIS, A.G. LEEMANS, L.	TASIA, A., TAYMANS, J.B.P. TACKX, L.,
D	M	V
DIERICKX, A.F., DAIX, L., DEQUEKER, O., DEHAN, J.E.H.G., DE RYCKER, A., DE MANGELEIRE, A., DE SMET, P., DECLERCQ, A., DEPOORTER, V., DE LANDTSHEER, O.A., D'HONDT, A.R.E., DE WIT, S., DOUTRELOUX, H.P.A., D'HAUT, Z., DEVER, H., DUWYN, R., DEVROEDE, H., DEBRUYNE, C., DELHOUGNE, A., DE WULF, R.J.G.	MISSION, M., MEUNIER, J.A.L., MATHIEU, A.J., MICHAUX, M.O., MASSON, A., MARGINET, E.	VAN DE CAPPELLE, J.B., VANDEKERCKHOVE, J., VANDER STRAETE, R., VANDERWAEREN, H., VAN DAELE, P., VAN HAM, C., VERGAUWEN, A., VAN CROMBRUGGE, V., VAN LOO, F., VAN DER AUWERA, A., VAN EYCKEN, F., VAN HOUWE, R., VRYENS, G., VAN DE WEGHE, M.
F	N	W
FOLIE, L., FLAMENT, H.V., FLOSSY, F., FOUQUENOY, C.	NYS, F., NUYTS, J., NICOLET, L., NEUVILLE, J.	WILGOT, M.E., WARNON, G.L.E., WASSON, J.B.-N.G.A., WISLEZ, A., WUYTS, F.,
G	P	
GEZELLE, A.	PENNET, A., PITOT, Ch. L., POTEL, A., PARREYN, H., PELOUSE, G., PIERSON, J., PIERRE, N.,	
H	R	
HEUGHEBAERT, A.F., HEIREMANS, E., HENRY, A., HARDY, J.A.B., HALIN, J.G., HEBBEN, J., HOUTAPPEL, H.	ROCHETTE, E.J., ROSSEEL, M., ROCH, J., ROISIN, R., RUTTEN, L.A.	
	S	

Overzicht van de gesneuvelden van het 19de Linieregiment tijdens de campagne: Armand is ook vermeld (11)

Gedenkzuil voor de gesneuvelden van het 19de Linie te Merkem (met detail) (foto Luc Donners, 2017)

Noten

- ¹ Burgerlijke Stand Wetteren, Geboorteakte 1894/418, Gemeentelijke Openbare Bibliotheek Wetteren
- ² Bevolkingsregister Heusden 1910-1920, boekdeel 2 f° 91, Gemeentelijk Archief Destelbergen
- ³ DHRG - HRA-E/N Arch. Evere, dossiernummer 3241237
- ⁴ <http://wo1dudzele.brugseverenigingen.be/ALGEMENEINFOWO1> (geraadpleegd op 30 december 2015)
- ⁵ 13eme Régiment de Ligne, Journal de campagne du 26 mars au 30 novembre 1918, Koninklijk Legermuseum Brussel (EX-CDH 8524)
- ⁶ La Belgique et la Guerre III, Les opérations militaires. Koninklijk Legermuseum Brussel
- ⁷ 19eme Régiment de Ligne, Carnet de Campagne, 25 décembre – 14 octobre 1918, Koninklijk Legermuseum Brussel (EX-CDH 6211)
- ⁸ Historique du 19e Régiment de Ligne 1916 – 1996, Koninklijk Legermuseum E-4883
- ⁹ Burgerlijke Stand Heusden, Overlijdensakte 1924/23, Gemeentelijk Archief Destelbergen
- ¹⁰ Verzameling (en getuigenis) van wijlen mevrouw Marie-Anne De Clercq, Heusden
- ¹¹ Historique 19eme Régiment de Ligne, Koninklijk Legermuseum Brussel (EX-CDH 6211)